

esult

esult

esult

esult

Els Reglaments europeus i
l'evolució del Dret català de contractes, família i successions

esult

esult

esult

esult

Els Reglaments europeus i l'evolució del Dret català de contractes, família i successions

INSTITUT DE DRET PRIVAT EUROPEU I COMPARAT
UNIVERSITAT DE GIRONA
(COORD.)

Dades CIP recomanades per la Biblioteca de la UdG

CIP 347(467.1) REG

Els Reglaments europeus i l'evolució del Dret català de contractes, família i successions / Institut de Dret Privat Europeu i Comparat, Universitat de Girona (coord.). – Girona : Institut de Dret Privat Europeu i Comparat de la Universitat de Girona : Documenta Universitaria, agost 2019. – 671 pàgines ; cm
Ponències de les Vintenes Jornades de Dret Català a Tossa, organitzades per l'Institut de Dret privat europeu i comparat de la Universitat de Girona els dies 20 i 21 de setembre de 2018
ISBN 978-84-9984-483-1

I. Universitat de Girona. Institut de Dret Privat Europeu i Comparat, organitzador II. Jornades de Dret Català a Tossa (2oes : 2018 : Tossa de Mar, Catalunya), autor I. Dret català – Congressos

CIP 347(467.1) REG

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ésser realitzada amb la autorització dels seus titulars, llevat excepció prevista per la llei. Dirigiu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessita fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

© dels textos: els autors

© de l'edició: Institut de Dret Privat Europeu i Comparat de la Universitat de Girona

© de l'edició: Documenta Universitaria®

www.documentauniversitaria.com

info@documentauniversitaria.com

ISBN: 978-84-9984-483-1

Dipòsit Legal: GI-1.144-2019

Imprès a Catalunya
Girona, agost 2019

Les Vintenes Jornades han estat organitzades per l'Institut de Dret privat europeu i comparat de la Universitat de Girona, en col·laboració amb l'Ajuntament de Tossa de Mar i el suport de:

Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia

Universitat de Girona

Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya

Deganat dels Registradors de la Propietat, Mercantils i de Béns Mobles de Catalunya

Col·legi de Notaris de Catalunya

Facultat de Dret UB (Deganat)

Facultat de Dret UdG (Deganat)

Consell de l'Advocacia Catalana

Fundació d'Advocats de Girona

Col·legi d'Advocats de Terrassa

esult

esult

esult

esult

SUMARI

PRIMERA PONÈNCIA

CONTRACTACIÓ I PROTECCIÓ DELS CONSUMIDORS

El Reglament europeu sobre llei aplicable a les obligacions contractuals (Roma I): *Aplicabilitat* espacial de la normativa elaborada a Catalunya en matèria de contractes..... 17

JOAQUIM FORNER DELAYGUA

1. Introducció.....17
2. Roma 1.....21
3. Dret català i Roma 1 26
4. Dret català, Roma 1 i Directives 39
5. Un apunt final sobre els conflictes interns de lleis..... 54
6. Bibliografia 55

Las afecciones registrales en la regulación de la compraventa en el Código Civil de Cataluña: Su regulación en la constancia registral de las arras y de la resolución consecuencia del cumplimiento de la condición resolutoria..... 63

RAFAEL ARNAIZ RAMOS

1. Introducción 63
2. Las afecciones en la regulación del contrato de compraventa del Libro VI 67

La conformitat de la prestació al contracte: qüestions des del Codi de consum 87

DRA. LÍDIA ARNAU RAVENTÓS

1. El context..... 87
2. La conformitat de la prestació al contracte: traces al Codi de consum..... 89
3. La conformitat del bé al contracte de compravenda: del CcoCat... al CCCat.....91
4. La conformitat dels serveis al contracte: cómo implementar-la?103

Acotacions del món pràctic: l'experiència judicial.....119

JOSEP MARIA BACHS ESTANY

1. Introducció.....	119
2. La problemàtica de partida per a legislar en matèria d'obligacions i contractes ..	120
3. Principals innovacions del Llibre VI	125
4. Conclusions	136
Apèndix I:	137
Apèndix II:	141

SEGONA PONÈNCIA
ASPECTES DEL DRET DE FAMÍLIA

Los reglamentos (UE) 2216/1103 y 2016/1104, por los que se establece una cooperación reforzada en el ámbito de la competencia, la Ley aplicable, el reconocimiento y ejecución de resoluciones en materia de regímenes económicos matrimoniales y en materia de efectos patrimoniales de las uniones registradas..... 147

GUILLERMO PALAO MORENO

1. Aspectos introductorios.....	147
2. Competencia judicial internacional	154
3. Ley aplicable.....	163
4. Reconocimiento y ejecución de resoluciones	174
5. Valoración	178

Los matrimonios y parejas de hecho sujetas al Derecho catalán y los Reglamentos europeos 2016/1103 i 2016/1104181

ÁNGEL SERRANO DE NICOLÁS

1. Preliminar.....	181
2. Concepto de matrimonio y de unión registrada en la relación del CCCat con ambos reglamentos (UE) 2016/1103 y 2016/1104, de 24 de junio de 2016	185
3. Concepto y aplicación material del REM: «REM primario» y efectos frente a terceros, régimen propio de la vivienda habitual y materias excluidas	188
4. Universalidad y unidad de la ley aplicable: Adaptación de los derechos reales....	199
5. Vecindad civil catalana, residencia habitual, elección de ley y aplicación del Derecho civil catalán.....	200
6. Conclusión	208

Els aliments als fills: fonament i abast de l'obligació211

JORDI RIBOT IGUALADA

1. Introducció..... 211
2. Fonament de l'obligació paterno-filial d'aliments213
3. Abast de les obligacions legals dels progenitors 221

Perspectives de futur i noves formes de parentalitat 253

ESTHER FARNÓS AMORÓS

1. Introducció..... 253
2. Autonomia privada i filiació..... 255
3. Perspectives de futur: cap a formes col·laboratives de paternitat i maternitat?.. 273
4. Bibliografia 280

Acotacions en el món pràctic (II). Perspectiva notarial dels reglaments europeus 287

VÍCTOR J. ASENSIO BORRELLAS

- Introducció..... 287
- Situació pràctica 1..... 287
- Situació pràctica 2 290

Acotacions al món pràctic (II). Menors i relacions socials 303

DOLORS VIÑAS MAESTRE

1. Introducció..... 303
2. Xarxa social..... 304
3. Règim legal 305
4. Consentiment per a la cessió de dades a les xarxes socials 309
5. Sharenting 311
6. Conclusió 316
7. Bibliografia 320

TERCERA PONÈNCIA

ASPECTES DEL DRET DE SUCCESSIONS

El Reglament europeu de successions: presentació d'un joc de pesos i contrapesos..... 325

ALBERT FONT I SEGURA

1. Introducció..... 325
2. Finalitat i àmbit del RS: una lògica concatenada de pesos i contrapesos 331
3. Competència internacional d'autoritats 340
4. Determinació de la llei aplicable 354
5. Una aproximació conclusiva..... 368

El Dret civil català i el Reglament europeu de successions..... 371

M. ESPERANÇA GINEBRA MOLINS

1. La llei aplicable a la successió: «conflictes internacionals» vs. «conflictes interregionals»..... 371
2. La llei aplicable a les successions amb repercussió transfronterera 378

Perspectives de futur en l'àmbit del dret català de successions 403

ANTONI VAQUER ALOY

1. Introducció..... 403
2. Cap a un tractament unitari del testament i els instruments extratestamentaris de transmissió de riquesa 405
3. Les famílies reconstituïdes en la successió..... 429
4. Reformes derivades de desenvolupaments judicials..... 434
5. Altres modificacions mirant al futur 445
6. Annex 451

Acotacions pràctiques al reglament successori Europeu des del punt de vista notarial 459

VÍCTOR ESQUIROL JIMÉNEZ

1. Disposicions *mortis causa* 460
2. Declaració d'hereus abintestato 469
3. L'escriptura d'acceptació d'herència..... 476

**Impressions i necessitats del Reglament europeu de successions
650/2012. Anàlisi des de l'exercici de l'advocacia 483**

MERITXELL GABARRÓ I SANS

1. Introducció..... 483
2. Les incerteses de l'aplicació en el moment actual 484
3. Altres reflexions 501

Acotacions del món pràctic: aspectes registrals 503

ESTHER SAIS RE

1. Aspectes substantius..... 504
2. Aspectes formals 524
3. Breu relació d'altres aspectes registrals..... 540
4. Bibliografia 542

COMUNICACIONS

**Els conceptes jurídics de Dret internacional privat europeu
i els de Dret civil català: exloents o compatibles? 545**

MARIA FONT I MAS

1. Presentació..... 545
2. Dels conceptes autònoms europeus a la correlativa interpretació autònoma547
3. Exemple d'interpretació disfuncional d'un concepte de DIPr europeu:
«obligació d'aliments» versus «pensió compensatòria» 549
4. Consideracions finals..... 559

**El criteri de raonabilitat com a límit moderador en l'exigibilitat del
compliment conforme al Llibre VI del CCCat 561**

LAURA ARROYO SAN JOSÉ

1. Introducció.....561
2. El concepte de raonabilitat i la seva estandarització com a model de conducta.. 563
3. La possibilitat raonable d'avertiment dels defectes o incorreccions
del bé venut. Necessàriament una qüestió d'incompliment dels deures
precontractuals d'informació?..... 573
4. A mode de conclusió: Abast i funcions del criteri de La raonabilitat en el
compliment del contracte 578

La resolució de conflictes amb els consumidors en els serveis financers . 581

IMMACULADA BARRAL-VIÑALS

1. La protecció del consumidor en el procés de liberalització dels serveis públics. 581
2. *L'especial intensitat* de l'obligació de resoldre conflictes en els serveis financers: els sistemes sectorials paral·lels 584
3. El nou sistema de resolució de conflictes de consum que impulsa la LADRC: visió general 586
4. El sistema arbitral de consum: la relativa incidència en la resolució de conflictes de serveis financers 589
5. Els serveis d'atenció al client 593
6. Els defensors del client: és l'esquema ombudsman la solució? 597
7. La tutela dels consumidors mitjançant òrgans administratius i la futura entitat sectorial única 603
8. Bibliografia 611

Conseqüències de la cooperació reforçada en el Reglament europeu en matèria de règim econòmic matrimonial i matrimoni entre persones del mateix sexe 617

DRA. DIANA MARÍN CONSARNAU

1. Introducció 617
2. Quin és l'escenari a la UE? 619
3. Matrimoni entre persones del mateix sexe, cooperació reforçada i règim econòmic matrimonial 623
4. Reflexió final 629

Presente y futuro del derecho sucesorio balear como filigrana de un conjunto normativo «heterointegrado» 631

FRANCESCA LLODRÀ GRIMALT

1. Presentación del Derecho sucesorio balear como filigrana de un conjunto normativo heterointegrado 631
2. Futuro del derecho sucesorio balear como filigrana de un conjunto normativo «heterointegrado» 644

L'acció d'inoficiositat legitimària. Legitimació i conseqüències del seu no exercici 655

CRISTINA VILLÓ TRAVÉ

1. Introducció 655
2. La responsabilitat pel pagament de la llegítima 657
3. La protecció del contingut econòmic de la llegítima 659
4. Inoficiositat legitimària 660

Acotacions del món pràctic: aspectes registrals

ESTHER SAIS RE

Registradora de la Propietat

SUMARI

1. ASPECTES SUBSTANTIUS. 1.1. *Determinació de la Llei aplicable.* 1.2. *Prova del dret estranger.* 1.3. *Reenviament i Unitat de la successió.* 1.4. *Qualificació, adaptació i inscripció de figures jurídiques regulades en ordenaments jurídics estrangers.* 1.5. *Ordre públic.* 2. ASPECTES FORMALS. 2.1. *Títol inscripció.* 2.2. *Certificat de defunció i Certificat del Registre d'Actes d'Última voluntat.* Articles 76 i 78 del Reglament Hipotecari. 2.3. *Esriptura de manifestació i partició d'herència.* 2.4. *Inscripció de títols estrangers.* 2.5. *Exigència del requisit de la concurrència dels legitimaris a la partició.* 3. BREU RELACIÓ D'ALTRES ASPECTES REGISTRALS. 4. BIBLIOGRAFIA.

Primerament, cal tenir en compte l'article 2 de la Llei Hipotecària, que disposa:

“En els Registres expressats en l'article anterior s'hi inscriuran:

- 1. Els títols translatius o declaratius del domini dels immobles o dels drets reals imposats sobre els mateixos.*
- 2. Els títols en què es constitueixin, reconeguin, transmetin, modifiquin o extingeixin drets d'usdefruit, ús, habitació, emfiteusi, hipoteca, censos, servituds i qualsevol altre reals”.*

Cal posar en directa relació aquest precepte legal amb l'article 18 apartat primer de la Llei Hipotecària que recull el principi de legalitat, fent-se efectiu el mateix mitjançant la qualificació registral. En aquest sentit, l'esmentat article estableix:

“Els Registradors qualificaran, sota la seva responsabilitat, la legalitat de les formes extrínseques dels documents de tota mena, en virtut dels quals es sol·liciti la inscripció, així com la capacitat dels atorgants i la validesa dels actes dispositius continguts a les escriptures públiques, pel què resulti d'elles i dels assentaments del Registre”.

Per tant, resulta evident que tant les transmissions com la constitució de determinats drets reals sobre béns immobles que tenen el seu origen en una successió mortis causa són inscriptibles al Registre de la Propietat, gaudint aquesta nova titularitat dels efectes substantius derivats de la inscripció registral.

I d'acord amb l'esmentat principi de legalitat, que fa efectiu el Registrador de la Propietat mitjançant la seva qualificació registral, correspon al mateix, a fi de constatar l'observança d'aquest principi en l'àmbit successori, l'anàlisi, respecte de la documentació aportada, de requisits o aspectes corresponents a esferes diferenciades. Així cal distingir:

- 1) Aspectes substantius.
- 2) Aspectes formals.
- 3) Aspectes registrals.

1. ASPECTES SUBSTANTIUS

1.1. Determinació de la Llei aplicable

En el marc de la qualificació registral, cal examinar, en primer lloc, quina és la Llei aplicable a la Successió i si la manifestació i partició de l'herència efectuada s'ajusta a la mateixa.

El primer element transcendental per la determinació de la llei aplicable és el moment de la mort del causant. Perquè en funció de quin sigui aquest moment canviarà la normativa reguladora d'aquesta matèria, i en conseqüència també, el punt de connexió.

En els termes que estableix l'article 83 del Reglament Europeu de Successions, Reglament 650/2012, cal distingir si el causant va morir abans o a partir del dia 17 d'agost de 2015. No obstant, el mateix precepte legal preveu la possibilitat de que el causant hagués escollit, abans del 17 d'agost de 2015, la llei aplicable a la seva successió. En aquest cas, es contempla la validesa d'aquesta elecció si s'ajusta a les condicions establertes en el capítol III o a les condicions de validesa per aplicació de les normes del Dret Internacional privat vigents, en el moment en el que

es va fer l'elecció, en l'Estat en el que el causant tenia la seva residència habitual o en qualsevol dels Estats la nacionalitat dels quals ostentava.

Resulta també d'especial rellevància l'apartat tercer de l'esmentat article 83 quan estableix que una disposició mortis causa feta abans del 17 d'agost de 2015 serà admissible i vàlida quant al fons i a la forma si compleix les condicions establertes en el capítol III o si compleix les condicions d'admissibilitat i validesa, quant al fons i la forma, en aplicació de les normes de Dret Internacional privat vigents, en el moment en el que es va fer l'elecció, en l'Estat en el que el causant tenia la seva residència habitual o en qualsevol dels Estats la nacionalitat del qual ostentava o en l'Estat membre de l'autoritat que substanciï la successió.

En relació amb l'anterior, cal tenir present l'apartat 4rt. de l'esmentat article que disposa que en el cas d'una disposició mortis causa realitzada abans del 17 d'agost de 2015 d'acord amb la llei que el causant podria haver escollit de conformitat amb el present Reglament, es considerarà que aquesta llei ha estat escollida com a llei aplicable a la successió.

1.1.1. Llei aplicable a les successions obertes amb anterioritat a la data de 17 d'agost de 2015

L'article 9.8 del Codi Civil estableix:

“La successió per causa de mort es regirà per la llei nacional del causant en el moment de la seva mort, qualsevol quina sigui la naturalesa dels béns i el país on es trobin. No obstant, les disposicions fetes en testament i els pactes successoris ordenats d'acord amb la llei nacional del testador o del disponent en el moment del seu atorgament conservaran la seva validesa encara que sigui una altra la llei que regeixi la successió, si bé les legítimes s'ajustaran, en el seu cas, a aquesta última. Els drets que per ministeri de la llei s'atribueixin al cònjuge supervivent es regiran per la mateixa llei que reguli els efectes del matrimoni, amb excepció sempre de les legítimes dels descendents”.

Per tant, respecte d'aquestes successions el punt de connexió per determinar la llei aplicable és la NACIONALITAT DEL CAUSANT.

L'article 9.8 del Codi Civil recull com a llei aplicable a la successió la corresponent a la nacionalitat del causant en el moment de la seva defunció.

No obstant, també preveu la hipòtesi de que el causant hagués testat o atorgat pactes successoris d'acord amb una llei nacional diferent a la que ostenti en el moment de la seva mort .

I per aquest supòsit, el citat precepte legal manté la validesa d'aquestes disposicions i pactes atorgats d'acord amb una llei nacional diferent a l'ostentada en el moment del decés .

Queden exclosos de l'àmbit de la llei aplicable els drets que per ministeri de la llei s'atribueixin al cònjuge supervivent, que en tot cas es regiran per la llei reguladora dels efectes del matrimoni, que pot ser una altra llei diferent de la reguladora de la llei de la successió, d'acord amb els punts de connexió de l'article 9.2 del Codi Civil.

Ara bé, l'esmentat precepte sí preveu expressament que les legítimes dels descendents es regeixin per la llei reguladora de la successió, essent aquesta la llei corresponent a la darrera nacionalitat del causant.

En el supòsit dels estats plurilegislatius, com és el cas de l'Estat Espanyol, cal tenir present el previst per l'article 16 del Codi Civil, apartat primer, que estableix:

“1. Els conflictes de lleis que puguin sorgir per la coexistència de diferents legislacions civils en el territori nacional es resoldran d'acord amb les normes contingudes en el capítol IV amb les següents particularitats:

- 1. Serà llei personal la determinada pel veïnatge civil.*
- 2. No serà aplicable el disposat en els apartats 1, 2 i 3 de l'article 12 sobre qualificació, remissió i ordre públic”.*

Per tant, a les successions de causants morts amb anterioritat a l'entrada en vigor del Reglament Europeu de Successions i de nacionalitat espanyola, la llei aplicable serà la corresponent al seu veïnatge civil.

1.1.2. En segon lloc, convé analitzar la llei aplicable a la successions obertes en data 17 d'agost de 2015 o amb posterioritat

L' Article 20 del citat Reglament disposa:

“La llei designada pel present Reglament s'aplicarà encara que no sigui la d'un Estat membre”.

I l'article 21 del mateix text legal estableix:

“1. Excepte disposició contrària del present Reglament, la llei aplicable a la totalitat de la successió serà la de l'Estat en el que el causant tingués la seva residència habitual en el moment de la mort”.

2. Si, de manera excepcional, resultés clarament de totes les circumstàncies del cas que, en el moment de la mort, el causant mantenia un vincle manifestament més estret amb un Estat diferent la llei del qual fos aplicable de conformitat amb l'apartat 1, la llei aplicable a la successió serà la d'aquest altre Estat”.

D'altra banda, l'article 22 del Reglament, com a novetat respecte del règim previst per l'article 9.8 del Codi Civil, regula la possibilitat d'elecció de la Llei aplicable.

En aquest sentit, aquest precepte disposa que :

“1. Qualsevol persona podrà designar la llei de l'Estat la nacionalitat del qual posseeixi en el moment de realitzar l'elecció o en el moment de la seva mort. Una persona que posseeixi diverses nacionalitats podrà escollir la llei de qualsevol dels Estats la nacionalitat dels quals posseeixi en el moment de realitzar l'elecció o en el moment de la mort.

2. L'elecció s'haurà de fer expressament en forma de disposició mortis causa, o haurà de resultar dels termes d'una disposició d'aquest tipus.

3. La validesa material de l'acte pel que s'hagi fet l'elecció de la llei es regirà per la llei escollida.

4. Qualsevol modificació o revocació de l'elecció de la llei haurà de complir els requisits formals aplicables a la modificació o la revocació de les disposicions mortis causa”.

Per altra banda, l'article 24 també regula les disposicions mortis causa diferents dels pactes successoris establint que es regiran, pel què fa a la seva admissibilitat i validesa material i també modificació o revocació , per la llei que, en virtut del present Reglament, hauria estat aplicable a la successió del causant si aquest hagués mort a la data de la disposició. No obstant, es preveu que el disponent pugui triar com a llei que regeixi l'admissibilitat i validesa material de la seva disposició mortis causa aquella que l'article 22 li permeti escollir.

Altrament, l'article 36 del Reglament preveu el supòsit de remissió a un Estat plurilegislatiu d'acord amb les següents regles:

- 1) Les normes internes sobre conflictes de lleis d'aquest Estat determinaran la unitat territorial concreta les normes jurídiques de la qual regularan la successió.
- 2) En defecte d'aquestes normes, tota referència a la residència habitual, s'entendrà efectuada a la unitat territorial on el causant hagués tingut la residència habitual en el moment de la seva mort. I tota referència a la llei de l'Estat a que fa referència l'apartat primer, a efectes de determinar la llei aplicable d'acord amb les disposicions relatives a la nacionalitat del causant, s'entendran, en general, com una referència a la unitat territorial amb la que el causant hagués tingut una vinculació més estreta o a la llei de la unitat territorial on es trobi ubicat l'element pertinent.

Així mateix, l'article 12.5 del Codi Civil, en consonància amb l'article 36 apartat primer del Reglament, estableix que quan una norma de conflicte remeti a la legislació d'un Estat en el que coexisteixen diferents sistemes legislatius, la determinació del que sigui aplicable entre ells es farà conforme a la legislació d'aquest Estat.

Finalment, cal fer esment a la Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de 13 d'octubre de 2015, en la línia del que ja establia la prèvia resolució de data 13 d'agost de 2014, que de manera explícita estableix que en un supòsit de successió oberta amb anterioritat a 17 d'agost de 2015 -per haver mort el causant amb anterioritat a aquesta data - la successió s'ha de regular, per la llei de la seva nacionalitat, per ser aquesta la norma de conflicte aplicable d'acord amb el punt de connexió establert per l'article 9.8 del Codi Civil.

I, en aquest sentit, la citada resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de 13 d'agost de 2014 estableix que només serà vàlida la professio iuris realitzada abans de 17 d'agost de 2015 (literalment l'article 83 diu "quan el causant hagués escollit abans del 17 d'agost de 2015...") , si la mort del causant té lloc després d'aquesta data; data d'entrada en vigor del Reglament, d'acord amb l'article 83 del mateix.

En conclusió, cal tenir en compte que respecte de les successions obertes en data 17 d'agost de 2015 o amb posterioritat, s'ha produït un canvi fonamental pel què fa al punt de connexió de determinació de la llei aplicable, deixant de ser-ho la nacionalitat, que és un criteri de caràcter més estàtic, per adoptar un criteri molt més flexible i mutable com la residència habitual.

Val a dir, no obstant, que aquesta flexibilitat té com a contrapartida una major mutabilitat i alhora dificultat per determinar la residència habitual del causant.

1.2. Prova del Dret estranger

Respecte d'aquesta qüestió resulta especialment rellevant l'article 36 del Reglament Hipotecari, que estableix:

“Els documents atorgats en territori estranger podran ser inscrits si reuneixen els requisits exigits per les normes de Dret Internacional Privat, sempre que continguin la legalització i altres requisits necessaris per la seva autenticitat a Espanya.

L'observança de les formes i solemnitats estrangeres i l'aptitud i capacitat legal necessàries per l'acte podran acreditar-se, entre d'altres mitjans, mitjançant asseveració o informe d'un Notari o Cònsol espanyol o de Diplomàtic, Cònsol o funcionari competent del país de la legislació que li sigui aplicable. Pels mateixos mitjans podrà acreditar-se la capacitat civil dels estrangers que atorguin en territori espanyol documents inscriptibles.

El Registrador podrà, sota la seva responsabilitat, prescindir d'aquests mitjans si conegués suficientment la legislació estrangera de que es tracti, fent-ho així constar a l'assentament corresponent”.

Així mateix, l'article 33 de la Llei 29/2015 de 30 de juliol, de cooperació jurídica internacional en matèria civil sosté que :

“1. La prova del contingut i vigència del dret estranger es sotmetrà a les normes de la Llei d'Enjudiciament Civil i altres disposicions aplicables a la matèria.

2. Els òrgans jurisdiccionals espanyols determinaran el valor provatori de la prova practicada per acreditar el contingut i vigència del dret estranger d'acord amb les regles de la sana crítica.

3. Amb caràcter excepcional, en aquells supòsits en els que no hagi pogut acreditar-se per les parts el contingut i vigència del dret estranger, podrà aplicar-se el dret espanyol.

4. Cap informe o dictamen, nacional o internacional, sobre Dret estranger, tindrà caràcter vinculant pels òrgans jurisdiccionals espanyols”.

I l'article 34 de la mateixa llei recull que:

“La informació del dret estranger podrà referir-se, al text, vigència i contingut de la legislació, al seu sentit i abast, a la jurisprudència, al marc procedimental i de l'organització judicial, i a qualsevol altra informació jurídica rellevant”.

Cal recordar, així mateix l'article 281, apartat segon, de la Llei d'Enjudiciament Civil que afirma:

*“També seran objecte de prova la costum i el dret estranger. (...) El dret estranger haurà de ser provat pel que fa al seu contingut i vigència, podent-se valer el tribunal de tots els mitjans d'averiguació que estimi necessaris per la seva aplicació”.*¹

La Direcció General dels Registres i del Notariat, ha determinat com a criteris fonamentals en aquesta matèria els següents:

1) La norma a considerar en primer lloc és l'article 36 del Reglament Hipotecari, que ostenta caràcter preferent d'acord amb la seva condició de *lex specialis*. (Resolució de la DGRN de 20 de juliol de 2015.)

També es pronuncia a favor del caràcter preferent de l'article 36 del Reglament Hipotecari per la seva naturalesa de *lex specialis*, la Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de 13 d'octubre de 2015, en relació amb l'article 33 de la Llei 29/2015 de 30 de juliol, de cooperació jurídica internacional.

2) El Registrador pot, sota la seva responsabilitat, prescindir dels mitjans de prova si conegués suficientment la legislació estrangera en qüestió, fent-ho constar així a l'assentament registral, que signa sota la seva exclusiva responsabilitat. També el notari pot asseverar el seu coneixement del dret estranger, d'acord amb l'article 168 del Reglament Notarial.

No obstant, reconeix la DGRN que la indagació del dret estranger no constitueix una obligació del registrador, ni tampoc de les altres autoritats no judicials davant de les quals s'insti l'aplicació del dret estranger, sinó una facultat; preveient-se per això la prova del mateix, d'acord amb l'article 36 del Reglament Hipotecari, en l'àmbit registral.

1 Iriarte Ángel, Francisco de Borja. Revista Crítica de Derecho Inmobiliario N°754 pàgs 986 a 989.

Cal remarcar la responsabilitat del registrador en aquest marc, atès que si bé la declaració del registrador del seu coneixement personal del contingut i vigència del dret estranger és un element que afavoreix l'agilitat del tràfic jurídic, també ho és que una incorrecta o inexacta apreciació del mateix podria conduir a una responsabilitat en l'exercici de la seva funció, d'acord precisament amb el que sanciona l'article 18 de la Llei Hipotecària.

I en aquest punt, és especialment rellevant tenir present l'abast del dret estranger, atès que la regulació jurídica d'una situació concreta pot no ser regulada únicament per un precepte de dret positiu, sinó que l'adequat coneixement del dret estranger requereix necessàriament un coneixement global de l'ordenament, així com de la jurisprudència i preferentment també doctrina, especialment en els països subjectes al common law.

Aquest àmbit del contingut del dret estranger es troba regulat a l'article 34 de la llei 29/2015 de 30 de juliol, de cooperació jurídica internacional, anteriorment citat.

Precisament per això, la Direcció General dels Registres i del Notariat, en la Resolució de 13 d'octubre de 2015, reconeix a registradors i notaris la facultat d'acudir al règim comú de sol·licituds d'auxili internacional per la informació del dret estranger (articles 34 a 36 de la llei 29/2015 de 30 de juliol) per l'exercici de les seves funcions.

3) Per aplicació subsidiària de l'article 281.2 de la Llei d'Enjudiciament Civil, resulta obvi, que no és suficient acreditar el contingut del dret estranger aplicat, sino també la seva vigència, atès que no procedeix la subjecció d'una situació jurídica a una llei no vigent.

La prova del dret estranger revestirà especial rellevància no només en el supòsit de la successió intestada amb motiu de determinar els hereus legalment cridats a l'herència, sino també en el cas de la successió testada, a fi d'acreditar el contingut i vigència del dret aplicable en les vicissituds que es plantegin entorn a la successió. Així, entre d'altres extrems, respecte dels quals pot ser necessària la prova del contingut i vigència del dret aplicable, cal destacar, a tall d'exemple, els següents: Renúncies hereditàries, Ius transmissionis, Dret de representació, Dret d'acréixer, Drets legitimaris, Drets del cònjuge vidu, Substitucions, Partició testamentària, Desheretaments,

Commutació dels drets viduals, Llegats i prelegats, Pactes successoris, entre d'altres.

1.3. Reenviament i Unitat de la successió

L'article 34 del Reglament regula el reenviament en els següents termes:

“1. L'aplicació de la llei d'un tercer Estat designada pel present Reglament s'entendrà com l'aplicació de les normes jurídiques vigents en aquest Estat, incloses les seves disposicions de Dret internacional privat en la mesura que aquestes disposicions prevegin un reenviament a:

a) la llei d'un Estat membre, o

b) la llei d'un tercer Estat que aplicaria la seva pròpia llei.

2. En cap cas s'aplicarà el reenviament respecte de les lleis a les que es refereixen els articles 21 apartat 2, 22, 27, 28 lletra b) i 30”.

En relació amb l'anterior, l'article 12.2 del Codi Civil estableix que

“La remissió al dret estranger s'entendrà feta a la seva llei material, sense tenir en compte el reenviament que les seves normes de conflicte puguin fer a una altra llei que no sigui l'espanyola”.

No obstant, amb l'entrada en vigor del Reglament 650/2012, aquest precepte, queda relegat fora de l'àmbit de les successions de caràcter internacional.²

Cal destacar que la Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de 30 de setembre de 2015 es va ocupar expressament d'aquesta matèria. De la mateixa, se'n poden extreure les següents conclusions:

- a) L'escriptura qualificada presentava una certa confusió entre l'exercici del pacte conjugal per mort de l'esposa, l'adjudicació de l'herència mitjançant reenviament al Dret Espanyol i l'aplicació al cas concret del Dret català.

² Iriarte Ángel, Francisco de Borja. Revista Crítica de Derecho Inmobiliario. nº754, pàgs. 989 i 990.

En aquest cas, el dret belga (art. 78 de la Llei de 16 de juliol de 2004) preveu un reenviament pels immobles situats en altres Estats, a les normes del lloc de la seva situació (lex rei sitae).

- b) La remissió al dret espanyol ho és al conjunt de les regles estatals previstes per l'aplicació del dret estranger, entre les que destaca la qualificació de la institució i la prova del dret aplicable.

La discussió a Espanya entre el caràcter familiar dels drets del cònjuge vidu —que conduiria a l'aplicació dels articles 9.2 i 9.3 del Codi Civil— o el seu caràcter successori, fou resolta per la Sentència del Tribunal Suprem de 28 d'abril de 2014, lligant al règim econòmic matrimonial la posició successòria de la vídua espanyola de causant italià.

Aquesta interpretació és diferent de la seguida per la Direcció General dels Registres i del Notariat en nombroses resolucions, la qual afirmava la integració dels drets del cònjuge vidu en la successió del seu consort, a excepció de les mortis causa capiones.

- c) El Reglament Europeu 650/2012, aplicable a Espanya des del 17 d'agost de 2015, amb l'única excepció d'alguns drets familiars que poguessin estar integrats en el seu article 30 (disposicions especials sobre alguns béns immobles o empreses) inclou, amb claredat, els drets del cònjuge vidu, en el marc de les herències internacionals, entre els elements de la llei aplicable a les successions mortis causa (article 23.2.b).

En el mateix sentit es pronuncia la proposta de Reglament del Parlament Europeu i del Consell en matèria de règim econòmic matrimonial (competència, llei aplicable, reconeixement i execució de decisions) que exclou del seu àmbit tot element successori que es regirà pel Reglament 650/2012.

Per tant, per les herències internacionals causades del dia 17 d'agost de 2015 en endavant no hi ha dubte de l'aplicació de la llei successòria a la posició i drets del cònjuge vidu ni de l'aplicació directa del dret de la unitat territorial (art. 36.2 del Reglament) quan es tracti de successions de no espanyols la residència habitual del quals condueixi a aquesta unitat territorial.

- d) En el supòsit del recurs que va motivar la citada resolució, atès que la successió es va obrir amb anterioritat a l'aplicació del Reglament, cal estar al que resulta dels articles 12.1 i 98.3 del Codi Civil, en la interpretació de la Sentència del Tribunal Suprem citada; i en

conseqüència, la qualificació com a dret familiar lligat al règim econòmic matrimonial de la successió del cònjuge (malgrat el caràcter successori del mateix en l'Estat d'origen que causa el reenviament a la llei espanyola) i considerar que la successió del supervivent en la totalitat de l'immoble es produeix a causa del pacte conjugal i no de la successió.

Com també cal tenir en compte la Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de data 13 d'agost de 2014, que afirma:

- a) essent una successió oberta abans de l'entrada en vigor del Reglament, la llei aplicable és la determinada per l'article 9.8 del Codi Civil, que recull el principi d'universalitat de la successió. Per tant, la successió es regeix per la llei nacional del causant, excepte quan les normes de conflicte d'aquesta remetin a la llei espanyola, únic cas de reenviament admès en les nostres normes de dret internacional privat, d'acord amb l'article 12.2 del Codi Civil.

No obstant, aquest reenviament de primer grau (RDGRN 24 d'octubre de 2007) no s'ha d'acceptar en matèria de successió per causa de mort si això provoca un fraccionament legal de la successió, atès que l'article 9.8 del Codi Civil està presidit pels principis d'unitat i universalitat de la successió.

- b) en aquest cas, la llei aplicable a la successió era la llei anglesa que parteix d'una dualitat de lleis aplicables amb la previsió d'un règim diferent pels béns mobles i els béns immobles quant a la llei aplicable a la successió; establint, concretament pels béns immobles, que aquests es regeixin per "la lex rei sitae".

No s'admet, per tant, en aquest supòsit el reenviament de retorn a la llei espanyola per part de la llei anglesa perquè la seva aplicació derivaria en la ruptura del principi de la unitat de la successió.

Així mateix, la Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de 28 de juliol de 2016 reitera que:

- a) L'article 9.8 del Codi Civil recull el principi de la universalitat de la successió, com a regla general, de manera que la successió es regeix, en primer terme, per la llei nacional del causant, excepte en el cas de que les normes de conflicte d'aquesta remetin a la llei espanyola, únic supòsit de reenviament admès per les

nostres normes de dret internacional privat. No obstant, aquest reenviament de primer grau no pot ser admès si això provoca un fraccionament legal de la successió. En aquest sentit, la jurisprudència del Tribunal Suprem, destacant, entre d'altres, la sentència del Tribunal Suprem de 23 de setembre de 2002.

- b) Assenyala també la DGRN que d'acord amb el Reglament 650/2012, la successió és única i comprèn la totalitat dels béns mobles i immobles del causant (art. 23.1); la qual cosa implica la conveniència de la supressió de la pràctica d'atorgar disposicions testamentàries referents a béns concrets, amb motiu de l'entrada en vigor del Reglament i la seva aplicació a les successions obertes a partir de 17 d'agost de 2015.

Resulta d'especial rellevància la Resolució de la DGRN de 4 Juliol de 2016, respecte de la qual cal destacar:

- a) Es tracta d'un supòsit de la successió d'un ciutadà britànic oberta després del 17 d'agost de 2015.

Com element nou, la resolució analitza si és aplicable el reenviament des de la llei britànica, després de l'entrada en vigor del Reglament 650/2012.

- b) La introducció en el Reglament 650/2012 de l'article 34 i el seu contingut obliguen a relegar l'article 12.2 del Codi Civil a àmbits diferents del successori internacional.

A Espanya, fins l'aplicació de la norma europea era admès el reenviament amb la limitació de que només s'admetia el de primer grau, és a dir, el reenviament a la llei espanyola derivat directament de la llei de la successió, sense que es tingués en compte el reenviament de segon grau per aplicació de les seves normes de dret internacional privat.

- c) La Resolució analitza la delimitació positiva i negativa del reenviament que en la seva redacció presenta l'article 34 del Reglament.

La delimitació positiva l'estableix l'article 34 del Reglament, en el seu apartat primer, del que resulta que s'exigeix, per l'acceptació del reenviament, que aquest es produeixi per un tercer Estat quan disposa:

“L’aplicació de la llei d’un tercer Estat designada pel present Reglament s’entendrà com l’aplicació de les normes jurídiques vigents en aquell Estat, incloses les seves disposicions de Dret Internacional privat en la mesura en què aquestes disposicions prevegin un reenviament a:

a) la llei d’un Estat membre

b) la llei d’un altre tercer Estat que aplicaria la seva pròpia llei.

S’exclou el reenviament quan la llei designada pel Reglament es derivi de la professio iuris del causant o sigui conseqüència de la utilització de la clàusula d’excepció dels vincles més estrets establerta a l’article 21.2 o de les normes especials previstes en el articles 27, 28 b) i 30 del Reglament de Successions.”

- d) En conseqüència, en el supòsit en què sigui aplicable el Reglament de Successions, l’article 34 introdueix una nova regulació en matèria de reenviament amb diferent contingut i fonament dels recollits a l’article 12.2 del Codi Civil.

Així, mentre l’article 12.2 del Codi Civil admet només el reenviament de primer grau, reenviament no obligatori i vinculat a l’article 9.8 de Codi Civil, l’article 34 del Reglament, recull de manera imperativa determinats supòsits de reenviament des de la llei d’un tercer estat, de primer o segon grau, que busquen la uniformitat internacional de solucions i la proximitat amb la llei aplicable.

- e) En el supòsit de la resolució ens trobem en un cas d’elecció anticipada de la llei aplicable; per tant, en un supòsit exclòs , d’acord amb l’article 34.2 del Reglament, de la possible operativitat del reenviament previst a l’article 34.1 del mateix.

En el marc de la doctrina de la Direcció General dels Registres i del Notariat, en relació a la resolució de 2 de març 2018, cal fer esment als següents pronunciaments:

- a) En el supòsit plantejat, d’acord amb la resolució de 4 de juliol de 2016, cal entendre que el causant ha realitzat professio iuris, en el seu testament autoritzat a Espanya el 2004, a doble columna en llengua anglesa i castellana, en el que afirmava que s’atorgava d’acord amb la seva llei personal (art. 21 del Reglament) i això

tot i que manifestés, d'acord amb la costum i pràctica freqüent, que el testament es limitava als béns i drets existents a Espanya.

- b) Com a element destacat, s'admet l'aplicació de la *professio iuris* (tàcita) contemplada pel Reglament al període transitori segons disposa l'article 83. I per tant, en aquest cas queda exceptuat el reenviament, en els termes anteriorment exposats.

I finalment, de la Resolució de la DGRN de data 10 d'abril de 2017 es desprèn el següent:

- a) En el supòsit que motiva la present resolució, el testament que serveix de base a l'escriptura d'adjudicació d'herència es va autoritzar davant notari espanyol en data 22 de setembre de 2014, és a dir, estant en vigor el Reglament (art. 84) si bé encara no en aplicació (art. 82.1). En el testament no hi consta la *professio iuris* de manera expressa.
- b) La llei aplicable és la normativa de Dret comú, atès que la residència del causant, no espanyol, es situa a la Comunitat Valenciana.

L'article 36.1 del Reglament Europeu de Successions, literalment disposa que :

“1. En el cas de que la llei designada pel present Reglament fos la d'un Estat que compregui diferents unitats territorials amb les seves pròpies normes jurídiques en matèria de successions, les normes internes sobre conflicte de lleis d'aquest Estat determinaran la unitat territorial corresponent les normes jurídiques de la qual regularan la successió”.

I en el seu apartat segon sosté:

“a falta d'aquestes normes internes sobre conflicte de lleis tota referència a la llei de l'estat (...) s'entendrà com una referència a la llei de la unitat territorial en la que hagués tingut la seva residència habitual en el moment de la mort”.

- c) Per això, la filla del testador resulta legitimària amb dret a una porció de béns de l'herència, d'acord amb les regles generals del Codi Civil (articles 806 i 807).
- d) Sosté, així mateix, que

“(…) mentre no es completi la interconnexió dels Registres de disposicions successòries i de certificats successoris europeus dels Estats membres, mesura complementària a l’aplicació del Reglament UE 650/2012, en el context e-justice, sembla només oportú mantenir l’exigència de l’acreditació de l’obtenció de certificació diferent a la del nostre Registre General d’Actes d’Última Voluntat, que acrediti l’existència o no de disposició d’última voluntat, quan de la valoració dels elements concurrents a la successió resulti que la llei aplicable fos diferent de l’espanyola, imposant-se la presentació de certificat o justificació de la seva inexistència a l’Estat la llei del qual resulti aplicable a la successió o a la disposició d’última voluntat (articles 21, 22, 24, 25 del Reglament), sigui o no la llei de l’Estat o Estats la nacionalitat del qual ostentés el causant (...)”.

1.4. Qualificació, adaptació i inscripció de figures jurídiques regulades en ordenaments jurídics estrangers

L'article 31 del Reglament Europeu de Successions, amb motiu de l'adaptació dels drets reals, disposa:

“Quan una persona invoqui un dret real que li correspongui en virtut de la llei aplicable a la successió i el Dret de l’Estat membre en el que l’invoqui no conegui aquest dret real en qüestió, aquest haurà, en cas necessari i en la mesura del possible, ser adaptat al dret real equivalent més proper del Dret d’aquest Estat, tinguent en compte els objectius i els interessos que aquell dret real persegueixi i els efectes inherents al mateix”.

El mateix principi apareix recollit a l'article 57 de la Llei 29/2015 de 30 de juliol, de cooperació jurídica internacional en matèria civil quan estableix que “els notaris i funcionaris públics espanyols, quan sigui necessari per la correcta execució de documents públics expedits o autoritzats per autoritats estrangeres, podran adequar a l'ordenament espanyol les institucions jurídiques desconegudes a Espanya, substituint-les per una altra o altres que tinguin en la nostra legislació efectes equivalents i persegueixin finalitats i interessos similars. Qualsevol interessat podrà impugnar l'adequació efectuada directament davant un òrgan jurisdiccional”.

En el marc d'aquesta qüestió resulta d'especial rellevància l'article 60 de la mateixa llei que sosté:

“ Els documents públics estrangers extrajudicials podran ser inscrits en els registres públics espanyols si compleixen els requisits establerts en la legislació específica aplicable i sempre que l'autoritat estrangera hagi intervingut en la confecció del document desenvolupant funcions equivalents a les que realitzen les autoritats espanyoles en la matèria de què es tracti i sorgeixi els mateixos o més propers efectes en el país d'origen”.

I amb l'objectiu de l'adaptació, en el seu article 61 s'afirma:

“1. Quan la resolució o el document públic estranger ordeni mesures o incorpori drets que resultin desconeguts en Dret Espanyol, el registrador procedirà a la seva adaptació, en el possible, a una mesura o dret previst o conegut en l'ordenament jurídic espanyol que tinguin efectes equivalents i persegueixin una finalitat i interessos similars, si bé aquesta adaptació no tindrà més efectes que els disposats en el Dret de l'Estat d'origen. Abans de la inscripció, el registrador comunicarà al titular del dret o mesura de que es tracti l'adaptació a realitzar.

2. Qualsevol interessat podrà impugnar l'adaptació directament davant un òrgan jurisdiccional”.

Tal com ha sostingut Gabriel Alonso Landeta, aquesta adaptació que ha de portar a terme el Registrador de la Propietat, i entesa aquesta com una adequació material, presenta una especial prominència, atès que és un mecanisme fonamental per evitar la pèrdua de drets del beneficiat per determinades atribucions en l'esfera successòria.

El mateix posa tot seguit com a exemple la figura anglosaxona del “Life Interest”, molt propera i assimilable al dret real d'usdefruit.³

Per tant, dos són els requisits de l'adaptació:

- 1) que resulti possible (el que ha d'entendre's en el sentit de que l'adaptació pugui fer-se sense desvirtuar l'essència de la concreta tipologia i naturalesa del dret sotmès a adaptació); i
- 2) que existeixi en el Dret de l'Estat membre en el que s'invoqui el dret real desconegut un altre dret real que resulti “equivalent” (el que haurà d'entendre's en el sentit de que compleixi la mateixa funció jurídica i econòmica que el dret invocat, atenent als objectius i interessos perseguits i els efectes produïts pel mateix).

3 Díaz Fraile, Juan María. Revista Crítica de Derecho Inmobiliario n°754 pàg. 770.

Com a mostra, cal fer també un breu esment a les figures del trust anglosaxó i de la donation-partage del dret francès, així com una al·lusió a les prohibicions de disposar i als pactes successoris.

Pel que fa al trust, l'article primer, apartat segon, del Reglament expressament exclou del seu àmbit d'aplicació, a l'apartat j), la creació, administració i dissolució de trusts.

Mitjançant la Resolució de 24 de gener de 2008 la DGRN va denegar la inscripció a favor d'una fundació d'interès privat constituïda conforme al dret de Panamà donat que l'article 34 de la Constitució només admet la fundació per fins d'interès general.

I el Tribunal Suprem, (STS de 30 d'abril de 2008) donada l'absència de regulació del trust a Espanya, i la seva incompatibilitat amb les normes del nostre dret successori, tampoc ha reconegut la seva validesa .

Cal tenir present el Conveni de la Haia d'1 de juliol de 1985, sobre la llei aplicable al trust i al seu reconeixement i els principis del dret Europeu del Trust (PETL) de 1999. Val a dir, que a fi d'anar facilitant la seva admissió la tendència és considerar-lo no com un supòsit de doble titularitat sinó com un patrimoni separat.

En l'àmbit del dret positiu espanyol, probablement la figura més propera al trust sigui el patrimoni protegit català, previst a l'article 227.2 del Llibre II del Codi Civil de Catalunya, atès que es concep i defineix com un patrimoni autònom, sense personalitat jurídica, sobre el qual el constituent, l'administrador i el beneficiari no tenen propietat ni cap altre dret real. Aquest patrimoni no respon ni de les obligacions del beneficiari, ni del constituent ni de qui va realitzar les aportacions.

Finalment, en l'àmbit estatal, trobem la figura del patrimoni protegit de les persones amb discapacitat regulat per la llei 41/2003 de 18 de novembre; si bé, en aquest cas, no es produeix una autèntica separació patrimonial respecte del patrimoni personal del discapacitat.

Juntament amb el trust anglosaxó, cal fer atenció a les figures de la donation-partage, la donació-partició trans-generacional (distribució i partició dels béns entre descendents de graus diferents siguin o no legitimaris) , així com també la donació o llegat gradual (en funció de si és inter vivos o mortis causa) o donació o llegat residual (en funció també de si és inter vivos o mortis causa) regulades pel dret civil francès, podent-se equiparar aquestes dues darreres figures a la substitució fideïcomissària i al fideïcomís de residu respectivament.

Respecte de les prohibicions de disposar, cal assenyalar que l'article 26 Llei Hipotecària estableix, en relació amb l'article 51.6 del Reglament Hipotecari i l'article 9 de la Llei Hipotecària, que:

“Les prohibicions de disposar o alienar es faran constar en el Registre de la Propietat i produiran efecte d'acord amb les següents normes:

[...]

3. Les imposades pel testador o donant en actes o disposicions d'última voluntat, capitulacions matrimonials, donacions i altres actes a títol gratuït, seran inscripcions sempre que la legislació vigent reconegui la seva validesa”.

En l'àmbit substantiu, el dret civil català regula les prohibicions de disposar establertes en disposicions mortis causa, a l'article 428.6 del llibre IV del Codi de Successions de Catalunya, precepte al què remet l'article 531 del llibre V del mateix Codi Civil de Catalunya.

El seu apartat segon en limita la durada a la vida d'una persona física determinada o, en altre cas, a trenta anys.

I en el seu apartat tercer estableix que si no s'ha fixat un termini per la prohibició de disposar, s'entén que dura tota la vida de la persona gravada i que afecta tant als actes onerosos com als actes gratuïts entre vius. (I això, sense perjudici de que l'afectat per la prohibició pugui sol·licitar l'autorització judicial).

De la mateixa manera, cal fer referència a que l'article 51.6 del Reglament Hipotecari, recollint el principi d'especialitat, exigeix la pràctica de la inscripció amb l'expressió circumstanciada de tot el què, segons el títol determini el mateix dret o limiti les facultats de l'adquirent, copiant literalment les condicions suspensives, resolutòries o d'un altre ordre establertes en aquell.

Pel què fa als pactes successoris, consten regulats a l'article 25 del Reglament 650/2012, fixant la regla general de que un pacte successori es registrarà quant a la seva admissibilitat, validesa material i efectes vinculants entre les parts, per la llei que fos aplicable a la successió en el cas de mort a la data de conclusió del pacte. Preveu així mateix la possibilitat de regir-se per la llei amb la que presenti vincles més estrets, i també que les parts puguin escollir com a llei aplicable al pacte successori la llei que la persona o una de les persones de la successió de les quals es tracti

hauria pogut escollir de conformitat amb l'article 22, en les condicions que aquest estableix.

En l'àmbit del dret civil català, els pactes successoris consten regulats a l'article 431 del llibre IV, preveient l'apartat 8è, la publicitat dels mateixos mitjançant la seva constància al Registre d'Actes d'Última Voluntat, al Registre de la Propietat respecte dels heretaments i atribucions particulars, per nota al marge, quan es tracti de béns immobles que siguin objecte d'una atribució particular i no hagin estat transmesos de present. També es regula la seva constància al Registre Mercantil si és un pacte referent al manteniment i continuïtat d'una empresa familiar o al llibre registre d'accions nominatives o llibre registre de socis en el cas d'accions nominatives o participacions socials, respectivament.

Finalment, cal tenir present la no inscripció al Registre de la Propietat, de pactes o estipulacions mancats de transcendència jurídico-real. (articles 7,8, 51 del Reglament Hipotecari i 98 de la Llei Hipotecària).

1.5. Ordre públic

En el marc del Reglament 650/2012, el seu article 35 estableix que:

“Només podrà excloure's l'aplicació d'una disposició de la llei de qualsevol Estat designada pel present Reglament si aquesta aplicació és manifestament incompatible amb l'ordre públic de l'Estat membre del fòrum”.

A més, l'article 12.3 del Codi Civil disposa que “en cap cas tindrà aplicació la llei estrangera quan resulti contrària a l'ordre públic”.

Cal recordar, en aquest punt, la doctrina de la DGRN expressada a la Resolució de 20 de juliol de 2016, que recull el següent:

“(…) El recurs afronta la successió regida pel dret nacional del causant de nacionalitat iraniana. El supòsit de fet consisteix en una successió regida pel dret nacional del causant, iranià resident a Espanya. Va morir el dia 24 de maig de 2015, i divorciat, el succeeixen els seus dos fills, dona i home, la primera espanyola. S'aplica la llei iraniana, en concret l'article 907 del Codi Civil de 1928 conforme al qual a la successió intestada, en defecte de pare i existint fills, hereten els fills, corresponent a cada fill el doble de porció que a cada filla”.

Presentada al Registre de la Propietat l'escriptura de manifestació i adjudicació d'herència el registrador va qualificar negativament per considerar que la normativa de la nacionalitat del causant vulnerava l'ordre públic internacional espanyol i no podia ser aplicada a Espanya, per la qual cosa faltava la causa de l'excés d'adjudicació al fill.

Afirma la citada resolució que l'ordre públic, que és de valoració restrictiva, s'introdueix en el Reglament en un múltiple context. Primer, en la seva formulació general a l'article 35, en el que s'estableix la seva relació amb la llei aplicable.

En segon lloc, quant al límit que preveu l'article 40 del Reglament (UE) 650/2012, suprimit el procediment d'exequàtur, al preveure que les resolucions no es reconeixeran a) si el reconeixement fos manifestament contrari a l'ordre públic de l'Estat membre requerit.

En aquest cas, cal recordar que l'article 14 de la Constitució recull el principi fonamental de la interdicció de discriminació per raó de naixement, sexe, raça o religió.

Per això, la jurisprudència a Espanya ha establert el principi de que la regulació de les legítimes en el nostre ordenament no integra el concepte d'ordre públic internacional (STS 27 abril 1978), excepte que resultés afectat el principi constitucional de no discriminació per raó de naixement, sexe, raça o religió.

Conforme a l'exposat, conclou la DGRN que d'acord amb l'aplicació de l'ordre públic internacional del fòrum, es troba mancada de causa l'adjudicació a un hereu a Espanya d'una quota diferent a la que resultaria de l'aplicació directa del principi de no discriminació.

I el fet de que la pròpia afectada sigui la recurrent, no exclou l'aplicació del principi d'ordre públic, sense perjudici de la possibilitat que té de cedir, donar o renunciar a favor del cohereu els seus drets.

La disposició addicional tercera, apartat 1 lletra d) de la Llei de Jurisdicció Voluntària estableix com a requisit que la inscripció del document estranger no resulti manifestament contrària a l'ordre públic espanyol.⁴

Finalment, la invocació de l'ordre públic també pot estar fonamentada en la impossible adaptació de drets o institucions estrangeres per no

4 Díaz Fraile, Juan María. Revista Crítica Derecho Inmobiliario n° 754. Pàg 769.

respondre a les exigències estructurals mínimes dels drets reals a Espanya (immediativitat, caràcter absolut o eficàcia erga omnes, no amortització de la propietat, causa justificativa suficient i lliure circulació dels béns, entre d'altres), en relació a l'exposat anteriorment respecte de la qualificació i adaptació.

2. ASPECTES FORMALS

2.1. Títol inscriptible

L'article 14 de la Llei Hipotecària disposa:

“El títol de la successió hereditària, als efectes del Registre, és el testament, el contracte successori, l'acta de notorietat per a la declaració d'hereus abintestat i la declaració administrativa d'hereu abintestat a favor de l'Estat, així com, en el seu cas, el certificat successori europeu al que es refereix el capítol VI del Reglament número 650/2012.

Per inscriure béns i adjudicacions concretes hauran de determinar-se en escriptura pública o per sentència ferma els béns, o part indivisa dels mateixos que corresponguin o s'adjudiquin a cada titular o hereu, amb la única excepció d'allò ordenat en el paràgraf següent.

Quan es tracti d'hereu únic, i no existeixi cap interessat amb dret a legítima, ni tampoc Comissari o persona autoritzada per adjudicar l'herència, el títol de la successió, acompanyat dels documents a que es refereix l'article 16 d'aquesta Llei, serà suficient per inscriure directament a favor de l'hereu els béns i drets de que en el Registre era titular el causant”.

El darrer apartat del citat article 14 s'ha de posar en relació amb l'article 16 de la Llei Hipotecària que disposa:

“Els titulars de béns immobles o drets reals per testament o un altre títol universal o singular que no els assenyali i descrigui individualment, podran obtenir la seva inscripció, presentant aquest títol junt amb el document, en el seu cas, que provi haver-los estat aquest transmès i justificant amb qualsevol altre document feiaent que es troben compresos en ell els béns que tractin d'inscriure”

En primer lloc, respecte del certificat successori europeu, en el marc del Reglament (UE) 650/2012 , el seu article 62 estableix:

“1. El present Reglament crea el certificat successori europeu que s’expedirà per ser utilitzat en un altre Estat membre i que produirà els efectes enumerats a l’article 69.

2. La utilització del Certificat no serà obligatòria.

3. El certificat no substituirà als documents interns empleats en els Estats membres per fins similars.

No obstant, un cop expedit per ser utilitzat en un altre Estat membre, el certificat produirà igualment els efectes enumerats en l’article 69 en el Estat membre les autoritats del qual l’hagin expedit d’acord amb allò disposat en el present capítol”.

La finalitat del certificat apareix regulada a l’article 63 que disposa:

“1. El certificat s’expedirà per ser utilitzat pels hereus, legataris que tinguin drets directes en l’herència i executors testamentaris o administradors de l’herència que necessitin invocar, en un altre Estat membre, la seva qualitat de tals o exercir els seus drets com hereus o legataris, o bé les seves facultats com executors testamentaris o administradors de l’herència.

2. El certificat podrà utilitzar-se, en particular, com a prova d’un o varis dels següents elements:

a) la qualitat i/o els drets de cada hereu o, en el seu cas, de cada legatari mencionat en el certificat i les seves respectives quotes hereditàries.

b) l’atribució d’un o varis béns concrets que formin part de l’herència a l’hereu o hereus o, en el seu cas, al legatari o als legataris mencionats en el certificat.

c) les facultats de la persona mencionada en el certificat per executar el testament o administrar l’herència”.

I respecte dels efectes del Certificat, l’article 69 del Reglament els regula en els següents termes:

“1. El certificat produirà els seus efectes en tots els Estats membres sense necessitat de cap procediment especial.

2. Es presumirà que el certificat prova els extrems que han estat acreditats de conformitat amb la llei aplicable a la successió o amb qualsevol altra llei aplicable a extrems concrets de l’herència. Es presumirà que la persona que figuri en el certificat com hereu, legatari, executor testamentari o

administrador de l'herència té la qualitat indicada en ell o és titular dels drets o de les facultats que s'hi expressin sense més condicions o limitacions que les mencionades en el certificat.

3. Es considerarà que qualsevol persona que, en virtut de la informació continguda en un certificat, efectui pagaments o entregui béns a una persona que figuri facultada en el certificat per rebre aquests pagaments o béns ha tractat amb una persona autoritzada per això, a menys que tingui coneixement de que el contingut del certificat no respon a la realitat o no tingui coneixement d'això per negligència greu.

4. Quan una persona que figuri facultada en el certificat per disposar de béns de l'herència disposi dels mateixos en favor d'una altra persona, es considerarà que aquesta, si actua en virtut de la informació continguda en el certificat, ha tractat amb una persona facultada per disposar dels béns en qüestió, a menys que tingui coneixement de que el contingut del certificat no respon a la realitat o no tingui coneixement d'això per negligència greu.

5. El certificat serà un títol vàlid per a la inscripció de l'adquisició hereditària en el registre competent d'un estat membre, sense perjudici d'allò disposat en l'article 1, apartat 2, lletres K i L., que exclouen de l'àmbit d'aplicació del Reglament, la naturalesa dels drets reals i qualsevol inscripció de drets reals sobre béns mobles i immobles en un registre, inclosos els requisits legals per la pràctica dels assentaments, i els efectes de la inscripció o de l'omissió de la inscripció d'aquests drets en el mateix.”

Per tant, del contingut del Reglament 650/2012 i de l'article 14.1 de la Llei Hipotecària, s'infereix que el Certificat Successori Europeu és un títol successori que accedirà al Registre de la Propietat sense necessitat de documents que el convalidin.

En relació al contingut del Certificat successori europeu, cal tenir present la Sentència del Tribunal de Justícia Europeu d'1 de març de 2018 en relació a la inclusió del drets corresponents al cònjuge vidu alemany atorgats pel BGB alemany en el Certificat Successori Europeu.

Resum del cas concret:

El sr. Mahnkopf va morir el 29 d'agost de 2005, casat amb la Sra. Mahnkopf. Ambdós cònjuges, de nacionalitat alemanya residien habitualment a Berlín. El causant va morir intestat deixant només com a hereus a la seva esposa i al fill únic del matrimoni. El règim econòmic

del seu matrimoni era el de participació en guanys (règim legal supletori alemany).

A petició de la vídua el Tribunal Civil i Penal de Schöneberg, Alemanya, que és l'òrgan jurisdiccional competent per substanciar la successió del Sr. Mahnkopf, en data 30 de maig de 2016, va expedir un certificat successori nacional, d'acord amb el qual el cònjuge supervivent i el fill heretaven per meitats. La meitat de la vídua li correspon d'acord amb els articles 1371 i 1931 del BGB, en virtut del qual la quota vidual, que és d'una quarta part, s'incrementa en una quarta part més en el supòsit de que el règim del cònjuges sigui el de participació en guanys.

El 16 de juny de 2016, la vídua va sol·licitar davant notari, d'acord amb el Reglament 650/2016, l'expedició d'un certificat successori europeu en els mateixos termes, a fi d'inscriure el seu dret de propietat sobre un immoble del matrimoni situat a Suècia. El notari va traslladar la sol·licitud al Tribunal Civil i Penal de Schöneberg. El Tribunal va denegar la sol·licitud del certificat successori europeu, motivant la resolució en què la part alíquota atribuïda a la vídua es fonamentava, quant a una quarta part de l'herència en un règim successori i quant a l'altra quarta part, en el règim econòmic matrimonial contemplat a l'article 1371 apartat 1 del BGB i per tant el precepte legal que li atribueix aquesta darrera quarta part es correspon amb la regulació del règim econòmic matrimonial i no a un règim successori, per la qual cosa no està comprès en l'àmbit d'aplicació del Reglament 650/2012.

El Tribunal Superior de Justícia Europeu declara que l'article 1.apartat 2, lletra d) del Reglament exclou de l'àmbit d'aplicació les qüestions relatives als règims econòmics matrimonials. Però l'article 3, apartat 1, lletra a) especifica que el concepte de successió inclou qualsevol forma de transmissió mortis causa de béns, drets i obligacions, ja derivi d'un acte voluntari de disposició mortis causa o d'una successió intestada. I de l'article 9 del citat Reglament es desprèn que l'àmbit d'aplicació ha d'incloure tots els aspectes de Dret Civil de la successió per causa de mort.

Afirma el Tribunal que l'objecte principal d'aquest article (1371 del BGB) no és repartir els béns patrimonials o liquidar el règim econòmic matrimonial, sinó més aviat determinar el quantum de la part alíquota de l'herència que ha d'atribuir-se al cònjuge supervivent.

Aquesta interpretació tampoc contradia l'àmbit d'aplicació del Reglament 2016/1103 de dret civil dels règims econòmics matrimonials, que regula entre d'altres aspectes la liquidació del règim com a

conseqüència, en particular, de la separació de la parella o de la mort d'un dels cònjuges i exclou expressament del seu àmbit d'aplicació (art. 1.2.d) la successió per causa de mort d'un dels cònjuges.

Per tant, conclou el Tribunal que és precís interpretar que està comprès en l'àmbit d'aplicació d'aquest Reglament un precepte de dret nacional, com l'article 1371 del BGB alemany, que estableix, pel cas de mort d'un dels cònjuges, el repartiment dels guanys mitjançant un increment de la part alíquota de l'herència del cònjuge supervivent.

Citant Gabriel Alonso Landeta, el certificat successori és *per se* títol inscriptible (articles 69.5 del Reglament i 14 de la Llei Hipotecària) i no requereix acompanyar al mateix el testament ni el certificat de defunció, afirmant que és dubtosa l'observança del requisit d'acompanyar el certificat del Registre d'Actes d'Última Voluntat, (article 78 Reglament Hipotecari), qüestió que serà objecte d'exposició posteriorment.

D'acord amb el mateix autor, en primer lloc, el Reglament exclou del seu àmbit la naturalesa dels drets reals així com la publicitat registral immobiliària, i per tant, els requisits necessaris per a la inscripció vindran determinats per la *lex registrationis*.

Així mateix, el certificat successori haurà de ser objecte de qualificació com qualsevol altre document inscriptible, atenent a la seva naturalesa de *tertium genus*, és a dir, no ostentant el caràcter de document judicial ni tampoc el d'escriptura notarial.

Afirma, doncs, que el Registrador haurà de qualificar, en relació a aquest títol successori, la congruència de les seves pròpies declaracions, i tots els elements exclosos de l'àmbit del Reglament, com és el cas del règim econòmic matrimonial o la capacitat personal de l'hereu, així com la naturalesa dels drets que s'adjudiquen, aplicant, en el seu cas l'adaptació de drets.

Respecte del títol successori inscriptible, i, en particular, als previstos per les legislacions internes, cal fer referència a la Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de 20 de juliol de 2015, que en relació amb l'erbschein alemany, afirma que aquest certificat successori és un document públic d'origen judicial del contingut del qual resulta la qualitat per succeir així com l'adequació del títol successori al dret material alemany, per la qual cosa, d'acord amb els articles 4 de la Llei Hipotecària i 38 del Reglament Hipotecari pot constituir títol inscriptible en el Registre de la Propietat.

Per tant, la DGRN conclou que l'*Erbschein* no és indispensable per a la inscripció en un registre espanyol de la successió d'un causant sotmès a aquesta llei, però, si existeix, té efectes automàtics a Espanya no essent necessari un altre títol successori.

De la mateixa manera, la Resolució de la DGRN d'11 de gener de 2017 estableix que (...) d'acord amb la doctrina d'aquest Centre Directiu resultant de la resolució de 21 de març de 2016, l'asseveració que realitza el notari belga de que emet el seu certificat en base a la documentació necessària, resulta suficient als efectes de justificar el fet de la premoriència del fill del causant i el reconeixement de drets a favor dels cridats i determinats nominativament.

I aquesta és, així mateix la tècnica acceptada pel Reglament UE 650/2012 de 4 de juliol, de successions, dels articles 65.3, 68 i 69 dels quals resulta amb tota claredat que, acreditats davant de l'autoritat expedidora del certificat els fets que fonamenten els drets certificats, no precisen ser reiterats als efectes de la inscripció de l'adquisició hereditària, d'acord amb l'objectiu d'evitar duplicitats.

En relació al seu caràcter de títol inscriptible sosté que en el supòsit de fet no ens trobem davant un certificat successori europeu si no davant un certificat successori realitzat d'acord amb la llei material belga però resulta clar que la identitat legitimadora que ambdós documents persegueixen justifica que als efectes de la inscripció en el Registre de la Propietat espanyol s'apliquin criteris uniformes tal i com afirma la citada resolució de 21 de març de 2016. (...).

Finalment, és rellevant recordar que respecte dels títols successoris regulats per les diferents legislacions materials regeix el principi d'acceptació previst a l'article 59 del Reglament Successori Europeu que recull que:

“1. Els documents públics expedits en un Estat membre tindran en un altre Estat membre el mateix valor provatori que en l'Estat membre d'origen, o l'efecte més semblant possible, sempre que això no sigui manifestament contrari a l'ordre públic de l'Estat membre requerit.

2. Tot recurs relatiu a l'autenticitat d'un document públic s'interposarà davant els Tribunals de l'Estat membre d'origen i es resoldrà d'acord amb el Dret d'aquest. Els documents públics recorreguts no tindran valor provatori en un altre Estat membre mentre el recurs estigui pendent davant el Tribunal competent”.

Des del punt de vista formal, cal tenir en compte els requisits de legalització i traducció previstos pels articles 36 i 37 del Reglament Hipotecari

En concret, l'article 37 del Reglament Hipotecari determina que :

“Els documents no redactats en idioma espanyol podran ser traduïts, als efectes del Registre per l'oficina d'interpretació de Llengües o per funcionaris competents autoritzats en virtut de lleis o convenis internacionals i, en el seu cas, per un Notari, qui respondrà de la fidelitat de la traducció.

Els estesos en llatí i dialectes d'Espanya o en lletra antiga, o que siguin inintel·ligibles pel Registrador, es presentaran acompanyats de la seva traducció o còpia suficient feta per un titular del Cos d'Arxivers i Bibliotecaris o per funcionari competent, sense perjudici del disposat a l'article 35.

El Registrador podrà, sota la seva responsabilitat, prescindir del document oficial de traducció quan conegués l'idioma, el dialecte o la lletra antiga de què es tracti”.

No és admissible la traducció parcial del títol successori al ser necessària la seva qualificació íntegra per la correcta qualificació registral. En aquest sentit, entre d'altres, la Resolució de la DGRN d'onze de gener de 2017. En aquest sentit, també la Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona de 7 de febrer de 2018, que confirma la qualificació registral negativa, afirmant que la qualificació registral efectuada pel Registrador de la Propietat del títol successori ha de ser íntegra, d'acord amb els articles 18 i 14 de la Llei Hipotecària

Quant als requisits de traducció i legalització, cal tenir en compte, que quan el títol successori aportat és el Certificat Successori Europeu no es requereix, no obstant, ni postil·la ni traducció del mateix, atesa la seva condició plurilingüe, recordant, tanmateix, que la seva còpia autèntica té una vigència de 6 mesos, prorrogable.

I a propòsit del títol successori, en relació amb la pràctica de la inscripció al Registre de la Propietat, l'article 76 del Reglament Hipotecari disposa:

“En la inscripció de béns adquirits per herència testada es faran constar les disposicions testamentàries pertinents, la data de la mort del causant, presa de la certificació respectiva, i el contingut del certificat del Registre General d'Actes d'Última voluntat. En la inscripció de béns adquirits per herència intestada es consignaran els particulars de la declaració judicial d'hereus”.

2.2. Certificat de defunció i Certificat del Registre d'Actes d'Última voluntat. Articles 76 i 78 del Reglament Hipotecari

Per començar, el citat article 76 del Reglament Hipotecari recull que en la inscripció de béns adquirits per herència testada s'hi faran contar tant la data de mort del causant, presa de la certificació respectiva, com el contingut del certificat del Registre General d'Actes d'Última voluntat. En el supòsit de la successió intestada ambdós certificats consten incorporats a l'Acta de declaració d'hereus abintestat. Això sense perjudici del ja exposat pel supòsit de que el títol successori sigui el certificat successori europeu.

Pel què fa al certificat de defunció del causant, pot resultar d'interès citar la resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de data 8 de març de 2011, en relació a un causant de nacionalitat francesa. La resolució confirma la qualificació registral i analitza els requisits per l'eficàcia extraterritorial del certificat de defunció expedit pel registre civil francès.

Afirma la resolució que d'acord amb l'article 4 de la Llei Hipotecària, cal que el títol, en aquest cas el certificat de defunció, tingui força a Espanya d'acord amb les lleis i les executòries pronunciades per Tribunals estrangers a les que s'hagi de donar compliment a Espanya, d'acord amb la Llei d'Enjudiciament Civil.

I en aquest sentit, l'article 36 del Reglament Hipotecari al·ludeix a la legalització i altres requisits necessaris per a la seva autenticitat a Espanya.

Cal tenir present el Conveni de la Haia de 5 d'octubre de 1961, mitjançant el qual es va suprimir la legalització dels documents públics estrangers i es va substituir pel tràmit de la postil·la, que serà l'única formalitat exigible per certificar l'autenticitat de la firma, la qualitat en què ha actuat el signant del document i, en el seu cas, la identitat dels segell o timbre amb el què el document està revestit.

Ara bé, l'article 8 del mateix Conveni de la Haia de 1961 admet la seva inaplicació quan en un mateix cas resulti aplicable un règim convencional internacional més favorable. I l'article 3 del mateix també exclou l'exigibilitat de la postil·la quan un Acord entre dos o més estats contractants la rebutgin, la simplifiquin o dispensin de legalització al propi document.

En aquest supòsit s'incardina el Conveni número 16 de la Comissió internacional de l'Estat Civil, fet a Viena el 8 de setembre de 1976, ratificat per Espanya mitjançant instrument de 30 de gener de 1980, i del que igualment és part França des del 16 de gener de 1987.

La DGRN no admet la invocació ni aplicació del Conveni número 17 de la Comissió Internacional de l'Estat civil sobre dispensa de legalització dels documents referents a l'estat civil, a la capacitat o a la situació familiar de les persones físiques, a la seva nacionalitat, domicili o residència, o documents emesos per la celebració del matrimoni o formalització d'un acte de l'estat civil.

I això , en el marc del supòsit de la resolució, atès que la defunció d'una persona no pot incloure's dins el concepte d'estat civil.

Per tant, no resulta d'aplicació a aquest cas el Conveni número 17 sinó el Conveni número 16, que eximeix únicament del requisit de la postil. la quan el certificat de defunció és un certificat plurilingüe, ajustat als models de certificacions en extracte que precisament estan dispensades de legalització i traducció d'acord amb l'article 8 del Conveni número 16.

L'article 78 del Reglament Hipotecari estableix:

“En els casos dels dos articles anteriors es considerarà defecte que impedeixi la inscripció el no presentar els certificats que s'indiquen en els mateixos, o no relacionar-los en el títol o resultar contradictoris amb aquest. No es considerarà contradictori el certificat del Registre General d'Actes d'Última Voluntat quan fos negatiu o ometés el títol successori en que es basés el document presentat , si aquest títol fos de data posterior als consignats en el certificat”.

L'exigència del certificat d'últimes voluntats constitueix potser una de les qüestions més controvertides i discutides a efectes pràctics.

En el supòsit de successions obertes amb anterioritat a 17 d'agost de 2015, la qüestió no plantejava cap problema en els supòsits de causants de nacionalitat espanyola , tant si la seva residència habitual era a Espanya com a l'estranger.

La llei aplicable a la successió era l'espanyola (9.8 del Codi Civil) i qualsevol quina fos la llei interna d'aplicació determinada pel veïnatge civil, es podia obtenir el Certificat del Registre General d'Actes d'Última

Voluntat Espanyol i complir amb l'exigència de l'article 78 del Reglament Hipotecari.

Ara bé, el problema sorgia amb els causants estrangers, atenent a que el punt de connexió per determinar la llei aplicable a la successió era la nacionalitat del causant en el moment de la seva defunció, d'acord amb l'article 9.8 del Codi Civil.

Cal remarcar la pràctica freqüent de que causants de nacionalitat estrangera, titulars de béns immobles a Espanya, atorguessin testament en territori espanyol a fi de disposar dels mateixos; essent molt habitual que aquests testaments es limitessin a aquests béns, exceptuant els drets legitimaris i preveient que aquests es regirien per la llei de la seva nacionalitat.

Per tant, en el supòsit de causants la successió dels quals es regia per una llei estrangera, per ser aquesta la llei de la seva nacionalitat, era procedent l'aportació del Certificat del Registre d'Últimes Voluntats espanyol, d'acord amb l'article 78 del Reglament Hipotecari.

Tanmateix, la qüestió controvertida és l'exigència de l'aportació també del Certificat del Registre d'Últimes Voluntats de la llei de la seva nacionalitat, aplicable a la successió ex article 9.8 del Codi Civil.

Per posar un exemple, cal citar el supòsit d'un causant de nacionalitat francesa o alemanya amb béns immobles radicats a Espanya.⁵

Des del punt de vista registral si es presentés l'escriptura de manifestació i partició d'herència juntament amb l'*Acte de Notorieté* francesa o l'*Erbschein* alemany caldria aportar el certificat d'últimes voluntats espanyol del què resultés o bé que no ha testat a Espanya, o bé si resulta del mateix que el causant ha testat a Espanya, caldria exigir també el testament atorgat en territori espanyol i veure la seva compatibilitat amb el què resulta del títol successori, és a dir, l'*Acte de Notorieté* francesa o l'*Erbschein* alemany.

En aquest cas, no es consideraria exigible el certificat del Registre d'últimes voluntats o institució equivalent als estats francès o alemany, perquè de l'*Acte de Notorieté* ja resulten les disposicions atorgades i l'*Erbschein* és un document judicial del que també en resulten, atès que és equivalent a una declaració judicial d'hereus abintestat.

5 Iriarte Ángel, Francisco de Borja. Revista Crítica de Derecho Inmobiliario nº754 pàgs. 990 a 994.

No obstant, en el supòsit d'aportar-se com a títol successori un testament estranger, tot i ser atorgat al país de la llei aplicable a la successió, queda la qüestió de determinar-ne la vigència; és a dir, de saber si és el darrer dels atorgats pel causant.

Partint d'una interpretació estricta es podria entendre que l'article 78 del Reglament Hipotecari es refereix només al Registre d'Últimes Voluntats Espanyol, precisament perquè no fa esment a cap tipus d'equivalència o previsió del supòsit en què no existeixi.

Amb tot, realitzant una interpretació teleològica, la finalitat del certificat és precisament constatar que la disposició mortis causa en virtut de la qual es realitza la manifestació i partició de l'herència és la vigent per ser la darrera atorgada pel causant. I aquesta finalitat conduiria necessàriament a l'exigència de constatar si el títol successori aportat és el darrer atorgat pel causant.

En aquest sentit, la Direcció General dels Registres i del Notariat es va pronunciar en la Resolució de data 1 de juliol de 2015 en la que conclou que "haurà d'aportar-se certificat del Registre General d'Actes d'Última Voluntat del país de la nacionalitat del causant o acreditar-se que en aquest país no existeix aquest Registre d'Actes d'Última Voluntat o que per les circumstàncies concurrents al cas concret no sigui possible aportar aquest certificat". El Centre Directiu considera prudent i oportú exigir el certificat emès per l'òrgan corresponent alemany, al ser aquesta la nacionalitat del causant, fonamentant-se implícitament en l'article 9.8 del Codi Civil.

A més, la Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat, de 28 de juliol de 2016 estableix:

"(...) Tractant-se de causants estrangers, per la seva vinculació patrimonial o residencial espanyola, cal presentar igualment el certificat del Registre Espanyol d'Actes d'Última Voluntat (...)"

Caldria plantejar si, a més, complementàriament, s'hauria d'exigir o no el certificat d'algun registre equivalent al país d'on el causant és nacional.

No tots els països tenen instaurat un Registre d'Actes d'Última Voluntat similar al nostre, quant als efectes i organització, però que el notari espanyol també sol·liciti, com a prova complementària, la certificació, en el seu cas, del Registre similar corresponent al país d'on

el causant és nacional, sempre que estigués prevista alguna forma de publicitat dels títols successoris en aquest país estranger, (...) suposarà una major seguretat de la declaració notarial.

Per altra banda, cal analitzar aquest requisit des de la perspectiva del Reglament UE 650/2012, atès que el punt de connexió per determinar la llei aplicable a les successions obertes a partir de 17 d'agost de 2015, és la residència habitual.

La qüestió és determinar si l'article 78 del reglament Hipotecari es refereix únicament al Registre d'Últimes voluntats espanyol, o al de la llei aplicable a la successió.

Breument, cal esmentar els següents supòsits:

- a) resident habitual a Espanya, de nacionalitat espanyola o estrangera. Procedeix sol·licitar el certificat del Registre d'Últimes voluntats espanyol ex article 78 RH.

Si el causant però, és de nacionalitat estrangera, però resident a Espanya en el moment de la seva defunció i essent la llei espanyola la llei aplicable a la successió, es pot plantejar el dubte de si és procedent sol·licitar el certificat d'últimes voluntats o equivalent del país de la seva nacionalitat (respondria al típic supòsit de persona estrangera que s'instal·la a Espanya i que podria haver testat amb anterioritat en el seu país d'origen).

En aquest cas presenta menys solidesa aquesta exigència, atès que la llei de la nacionalitat ja no és la llei reguladora de la successió, havent estat desplaçat l'article 9.8 del Codi Civil pel Reglament 650/2012 quant al punt de connexió per determinar la llei aplicable.

- b) causants de nacionalitat espanyola residents a l'estranger i essent la llei estrangera la llei aplicable a la successió.

S'estima que procediria sol·licitar el certificat del Registre d'Últimes Voluntats equivalent del país de la seva residència habitual

Caldria plantejar-se, en aquest supòsit, si procediria sol·licitar també el del Registre d'Últimes Voluntats Espanyol,

2.3. Escriptura de manifestació i partició d'herència.

L'article 80 del Reglament Hipotecari preveu els títols formals per a la inscripció de l'adjudicació de béns hereditaris o quotes indivises dels mateixos.

A més de la necessitat d'aportar el títol successori en els termes previstos per l'article 14 de la Llei Hipotecària, en relació amb els articles 62 i ss del Reglament 650/2012, es precis aportar l'escriptura de partició o acta de protocol·lització d'operacions particionals o la resolució judicial ferma en la que es determinin les adjudicacions a cadascun dels interessats.

Com excepció, trobem el supòsit de l'article 16 de la Llei Hipotecària així com també quan la partició efectuada pel propi causant ja resulti del testament.

Resulta rellevant subratllar que l'article 28 del Reglament 650/2012 regula la validesa formal de les declaracions relatives a una acceptació o una renúncia, fent constar que

“una declaració relativa a l'acceptació o a la renúncia de l'herència, d'un llegat o de la legítima, o una declaració destinada a limitar la responsabilitat de la persona que la realitzi, seran vàlides quant a la forma si reuneixen els requisits de:

- a) *la llei aplicable a la successió en virtut dels articles 21 o 22 o*
- b) *la llei de l'Estat en que el declarant tingui la seva residència habitual”.*

2.4. Inscriptibilitat de títols estrangers⁶

L'exigència de titulació autèntica que imposa l'article 3 de la Llei Hipotecària i la remissió a les normes de Dret Internacional Privat de l'article 4 de la mateixa, obliga a verificar els següents requisits en la qualificació registral dels documents públics estrangers no judicials, sense perjudici d'altres exigències exigides d'acord amb el propi dret registral intern, com per exemple els obstacles que derivin del Registre, de conformitat amb l'article 18 de la Llei Hipotecària. En síntesi:

6 Díaz Fraile, Juan María. Revista Crítica de Derecho Inmobiliario n° 754. Pàg. 749.

1) El seu caràcter de document públic fefaent, vinculat a la competència del notari o autoritat intervinent d'acord amb la legislació del seu Estat.

2) El principi d'equivalència formal, funcional i provatòria entre el document estranger i l'espanyol, d'acord amb els articles 43 i 60 de la Llei de Cooperació Jurídica Internacional, llei 29/2015, de 30 de juliol.

La Sentència del Tribunal Suprem de 19 de juny de 2012, que admet la inscripció de títols estrangers al Registre de la Propietat, amb els requisits legalment exigits. També la Sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea de 9 de març de 2017.

El Tribunal Suprem parteix, en primer lloc del principi de la lliure prestació de serveis en l'àmbit de la Unió Europea (articles 56 a 60 del Tractat).

També de l'article 11 del Reglament 593/2008 del Parlament Europeu i del Consell, de 17 de juny (Roma I), que disposa que

“un contracte celebrat entre persones o els seus representats, que es trobin el mateix país en el moment de la seva celebració serà vàlid quant a la forma si reuneix els requisits de forma de la llei que regeixi el fons segons el Reglament o de la llei del país on s'hagi celebrat.”

Per altra banda, l'article 10.1 del Codi civil recull que la possessió, la propietat i els altres drets sobre béns immobles, així com la seva publicitat, es regiran per la llei del lloc on es trobin.

Afirma, finalment, que l'article 1462 del Codi Civil no limita els efectes de traditio ficta als supòsits en què l'escriptura pública de venda s'hagués atorgat davant de notari espanyol, essent necessari però que aquesta escriptura sigui formalment vàlida i compleixi el principi d'equivalència.

Cal dir que en l'àmbit de la Unió Europea, es tendeix a evitar la duplictat en l'exigència de requisits de caràcter predominantment formal quan ja s'han complert les formes o condicions necessàries en un altre Estat membre, com succeeix en aquest cas amb l'escriptura pública atorgada davant notari alemany.

Finalment, l'article 4 de la Llei Hipotecària, en relació amb l'article 36 del Reglament Hipotecari, disposa que:

“També s’inscriuran en el Registre els títols expressats en l’article 2, atorgats en país estranger, que tinguin força a Espanya d’acord amb les lleis, i les executòries pronunciades en Tribunals estrangers a les que hagi de donar-se compliment a Espanya, d’acord amb la llei d’Enjudiciament Civil”.

La Direcció General dels Registres i del Notariat (Resolució de 6 de novembre de 2017) afirma que:

“(…) d’acord amb el principi de legalitat s’estableix una rigorosa selecció dels títols inscriptibles que han de ser sotmesos a la qualificació del registrador, exigint que es tracti de documents públics o autèntics (articles 3 de la LH i 33 i 34 del seu Reglament). (...) Igualment té establerta una dilatada doctrina relativa a la idoneïtat dels documents atorgats a l’estranger per produir una modificació del contingut del Registre espanyol. Aquesta doctrina (...) posa de manifest com amb independència de la validesa formal del document d’acord a les normes de conflicte aplicables (article 11 del Codi Civil) i de la seva traducció i legalització (articles 36 i 37 del Reglament Hipotecari), és precís que el document superi un anàlisi d’idoneïtat o d’equivalència en relació amb els documents públics espanyols, requisit sense el qual no pot considerar-se apte per modificar el contingut del Registre. Aquesta doctrina es fonamenta en que, com exigeix l’article 4 de la Llei Hipotecària, (...) només és equivalent el document espanyol si concorren en el seu atorgament aquells elements estructurals que donen força al document públic espanyol, que sigui autoritzat per qui tingui atribuïda en el seu país la competència d’atorgar fe pública i que l’autoritzant de fe garanteixi la identificació de l’atorgant així com la seva capacitat i també la seva legitimació per l’acte o negoci que contingui (...)”.

2.5. Exigència del requisit de la concurrència dels legitimaris a la partició

Cal partir, en primer lloc, i des del punt de vista substantiu, del fet que les legítimes es regiran per la llei que regeixi la successió, que serà la llei nacional del causant per a les successions obertes amb anterioritat a 17 d’agost de 2015 (article 9.8 Cc) i la llei de la residència habitual en el moment de la seva defunció respecte de les successions obertes en aquesta data o amb posterioritat (art. 21 i ss del Reglament).

La Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de 28 de juliol de 2011 confirma l'exigència de la prova i contingut del dret estranger -en els termes que preveu l'article 36 del Reglament Hipotecari- respecte de la naturalesa i règim, segons la llei aplicable a la successió, dels eventuals drets legitimaris que poguessin existir.

Es fa necessari distingir, doncs, en funció de quina sigui la naturalesa jurídica de la legítima segons la llei aplicable.

- Si la llei aplicable concep la legítima a manera de “pars hereditatis”, el legitimari ostentarà la condició d'hereu.
- Si la llei aplicable la concep com a “pars bonorum” això implica que la legítima consisteix en una part dels béns relictos que per qualsevol títol ha de rebre el legitimari, sense perjudici de que en certs i determinats casos rebi el seu valor econòmic. És la regulació del Codi Civil (articles 806 i ss.).
- Si la llei aplicable a la successió regula la legítima com a “pars valoris bonorum”, la legítima suposa una titularitat sobre part del valor econòmic dels béns de l'herència, com un dret real de realització de valor. (supòsit de la regulació de les legítimes a Eivissa i Formentera, article 81 del Decret Legislatiu 79/1990 de 6 de setembre, que regula la legítima com un dret de crèdit garantit amb un gravamen real que afecta a tots els béns hereditaris i que cal pagar amb béns del cabdal relict. A Mallorca i Menorca es configura com a pars bonorum d'acord amb l' article 48 Decret Legislatiu 79/1990 de 6 de setembre).
- I en darrer lloc, si la llei aplicable a la successió concep la legítima com a “pars valoris”, això implica que la legítima és un dret de crèdit de caràcter personal respecte de l'herència i el legitimari ostenta la condició de creditor. És el supòsit del dret civil català. (article 451 del llibre IV del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les Successions).

En els tres primers supòsits, i prèvia acreditació del contingut i vigència del dret estranger d'acord amb l'article 36 del Reglament Hipotecari en els termes confirmats per la DGRN (Resolució de 28 de juliol de 2011, entre d'altres) , serà precisa la compareixença dels legitimaris a l'escriptura de manifestació, partició i adjudicació d'herència.

És rellevant citar la Resolució de la DGRN de 3 de març de 2015. Afirma la DGRN que l'especial qualitat del legitimari en el Dret Comú, fa imprescindible la seva concurrència a l'adjudicació i partició de l'herència, a falta de persona designada pel testador per efectuar la liquidació i partició de l'herència de les que resulti que no es perjudica la legítima dels hereus forçosos. I això, atenent a la condició de la legítima com a pars bonorum en aquesta regulació, és a dir, com una part dels béns relictos que per qualsevol títol ha de rebre el legitimari, sense perjudici de que en certs casos en rebi el valor econòmic o pars valoris bonorum. D'aquí la necessària intervenció del legitimari a la partició, perquè el legitimari està interessat en l'inventari, valoració i càlcul de la legítima, essent necessària també la seva intervenció en l'entrega de llegats.

3. BREU RELACIÓ D'ALTRES ASPECTES REGISTRALS

És important subratllar que l'àmbit del Reglament de Successions no inclou la matèria registral; per tant, serà precís observar, a més, els requisits establerts per la legislació nacional específica en aquest àmbit.

1) En primer lloc, cal citar el requisit de la liquidació tributària per a la inscripció registral, de conformitat amb l'article 254 de la Llei Hipotecària.

2) En segon lloc, resulta fonamental el compliment del principi hipotecari de tracte successiu en els termes previstos per l'article 20 de la Llei Hipotecària, en relació amb el principi de legitimació registral regulat pels articles 38, 97 i 1.3 de la Llei Hipotecària.

— Article 20 apartat primer de la Llei Hipotecària.

— Supòsits de tracte abreviat. Article 20 de la Llei Hipotecària.

— Disposició de béns per la Comunitat Hereditària. Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat de 22 de febrer de 2018:

“(…) 4. Així doncs, mentre no es realitzi la partició de l'herència i per tant s'adjudiquin béns concrets a hereus determinats, existeix una comunitat hereditària de la que no només formen part els hereus, sinó tots els cridats a la successió per quotes, el que inclou els legitimaris i als legataris de part alíquota. (...) no poden realitzar-se actes dispositius

sobre béns de l'herència sense el consentiment unànime de tots els partícpis, (...) essent nul·la la realitzada sense ella. La participació del cònjuge vidu (...) essent necessària la seva intervenció a la partició ho serà també en tots els actes dispositius anteriors com ho és la liquidació d'una societat de guanys prèvia no liquidada(...).”

- Herència jacent. Article 20 de la Llei Hipotecària i 798 de la Llei d'Enjudiciament Civil. Doctrina de la Direcció General dels Registres i del Notariat. Article 411.9 llibre IV, de Successions, del Codi Civil de Catalunya.

3) Article 28 de la Llei Hipotecària.

“Les inscripcions de finques o drets reals adquirits per herència o llegat, no tindran efecte quant a tercer fins transcorreguts dos anys des de la data de la mort del causant. Exceptuant-se les inscripcions per títol d'herència testada o intestada, millora o llegat en favor dels hereus forçosos”.

4) Anotació preventiva de dret hereditari i anotació preventiva de llegat. Articles 46 a 58 de la Llei Hipotecària i 166 del seu Reglament.

Apartat 6è de l'article 166 RH:

“Si l'anotació fos de llegat, es determinarà: la classe d'aquest, el seu import, les seves condicions, la circumstància d'haver estat o no acceptada l'herència; la de no haver-se promogut judici de testamentaria; la de no haver-se fet partició de béns; la d'haver o no transcorregut fins la presentació de la sol·licitud d'anotació els 180 dies per a fer-ho que concedeix la llei, i la de practicar-se l'assentament, bé en virtut de resolució judicial o bé per acord entre el legatari i l'hereu”.

5) Anotació preventiva d'embargament. Article 166 del Reglament Hipotecari.

Article 166.1 RH

“si es demanés anotació preventiva d'embargament en procediments seguits contra hereus indeterminats del deutor, per responsabilitats del mateix, s'expressarà la data de la mort d'aquest. Quan el procediment s'hagués dirigit contra hereus certs i determinats del deutor, també per obligacions d'aquest, es consignaran, a més, les circumstàncies personals d'aquells.

Si les accions s'haguessin exercit contra persona en qui concorri el caràcter d'hereu o legatari del titular, segons el Registre, per deutes propis del demandat, es faran constar les circumstàncies del testament o declaració d'hereus i dels certificats del Registre General d'Actes d'Última Voluntat i de defunció del causant. L'anotació es practicarà sobre els immobles o drets que especifiqui el manament judicial en la part que correspongui al dret hereditari del deutor”.

4. BIBLIOGRAFIA

IRIARTE ÀNGEL, Francisco de Borja. Revista Crítica de Derecho Inmobiliario, número 754.

DÍAZ FRAILE, Juan María. Revista Crítica de Derecho Inmobiliario, número 754.

Webgrafia: ALONSO LANDETA, Gabriel. UNED Radio, data 1 de març de 2015.

esult

esult

esult

esult

